

НАШЕ СЕСТРЕ КОКОШИ И БРАЋА СВИЊЕ

Пресељење из Мил Хила, натраг, у Лондон, било је, за Рјепнина и његову жену велика промена, – као што има промена и у истом сну. У Мил Хилу су живели у самоћи. Сад, после повратка у Лондон, опет у једном Вавилону, из којег су били, пре три године, заувек, изишли. Међутим, према мишљењу бабушке, граfiце Панове (које се Рјепнин једва сећа из руске цркве), то је било потребно. У Лондону, каже, треба имати, пре свега, оно, што зову: добра адреса. Све се, код Енглеза, свршава писмено. Пишу се писма, – пишу. (Краљица Викторија, – говорила је Нађи граfiца Панова, – општила је са светом само писмено. Чак и са својим министрима. Чак и са својим сином. Из собе у собу.)

Оно што је Рјепнина, нарочито, било зачудило, било је: да је враћен, тамо, откуда је био, – заувек, – отишао. Кућерина у којој је сад становао, била је, случајно, на свега неколико корака, од кућерине, у којој је, за време рата, становао, – док је Лондон горео. Једна бомба, – недалеко од њихових прозора, – била је, ту, једне ноћи, пробила асфалт и упалила гас, који је дуго горео. А била је разбацала, као играчке, три куће, које је са свог прозора гледао. Темпирани торпедо из ваздуха био је пресекао једну петоспратницу, као нож, сир. (Сав је тај простор рушевина био сад рашчишћен. Деца су се играла, ту, лопте.)

Свако јутро, кад би одлазио до пекара, имао је да прође поред ћошка, на ком је, преко пута, гледао своје прозоре, од пре шест година. Није био далеко ни шпитаљ, откуда су, сваки дан, излазили, на пиво, инвалиди, из бивших ратова, у црвеном шињелу, – који се, зими, претварао у плав. Одлазећи до пекара на ћошку, и нехотице би, прво, погледао у те прозоре, иза којих су биле постеље, у којима

су он и Нађа спавали, а сад спава други неко. Питао би се, и нехотице: ко су? Јесу ли умали? Све је то било бесмислено.

У том стану они, умало нису и погинули.

Зар није чудно да је, и на тај оближњи шпитаљ, старих, инвалида, пала једна бомба, а убила свега једног јединог, међу њима? Стогодишњака.

На кућерини у којој су они становали експлозија је избацила само врата, у приземљу, – куд се силазило, кад би почело да грми. Нађа се била само згрчила и стегла га за руку. На стотину корака одатле, у једној кућерини, погинуло је више од сто Американаца, а међу њима много Црнаца. Војника.

Све је то било прошло. Зашто га је случај вратио, опет, овамо?

Тај квартал се пише *CHELSEA*, а изговара се: Челзи.

Собу у којој су сад становали, на седмом спрату једне зграду-рине, Нађа је била напунила својим луткама. То су били, мали, бели, Ескимима, као од снега и паперја, а било их је свуд у њиховом стану. На фотељама, од неког старинара. На поду и прозору, па и на старој постељи која је Нађи служила за постељу. (Рјепнин се зачудио, кад виде да се, једна фотеља, увече, претвара, за њега, у постељу, – засебно. Осмехнуо се и ћутао. Није питао зашто.)

Иако је у Лондону, тада, била страшна оскудица станова, неки, анонимни, Лондонци, имали су и по неколико станова за издавање, а најскупљи су били баш, ти, мајушни, станови. (Трговина је, у Енглеској, светиња.) Њихова адреса је сад, – бар према схватању бабушке, граfiце Панове, – била, „добра“. *Nell Gwyn*.

Рјепнин је, у том стану, осетио промену, која се појавила у његовој жени, па и у њему. Он је желео самоћу, није више, ни желео, да излази, у Лондон. Она га је, међутим, испитивала о његовим, новим, познаницима, из Корнуалије, и желела да их упозна. Нађа је била сад веселија, иако га је, стидљиво, молила, да је извини. Била је у болници. Успављивала га је, нежно, али му се није давала. Цео дан је проводила у тој кројачкој академији, која се звала: Париска. А до поноћи је седела уз своју шивачицу, уз Ескиме, које је израђивала. Била је жељна, – рекла му је, – да се врате, из самоће, у свет, била је жељна, друштва, изласка у Лондон, била је жељна живота. У „Академији“ су је уверавали да ће, кроз годину дана, моћи да шије и за жене махараца.

Рјепнин се, у том новом стану, осећао као у једном затвору, у Одеси, у ком је, пре тридесет година, чекао, да буде стрељан. Иако је са прозора тог, новог, стана, видео, и огромне зграде пуне станова, становника, као што су мравињаци мрава, он је, ипак, имао тај луди утисак да се, цео, Лондон, састоји, из хелија, затвора, у којима станују само појединци, – по један самац и по једна жена, сама.

Кад би га, око поноћи, његова жена запиткивала, о Корнуалији, о месту Снтмогн, где је летовао, о људима и женама, које је тамо упознао, приметила би да нерадо о њима говори. А кад га је, једном, упитала, зашто је скакао главачке у океан, одговорио је срдито. Зато, што је хтео да има, на глави, успомену океана, као што се сећа осталих мора, куд су прошли. А да докаже себи, да још није остарио, да му, за скок у море, не треба неки чувар, као неком детету, – ни Бог, ни цар Николај, па ни Лондон, као нека утеха. Цела је Европа пуна његових скокова у море, главачке, иако су невидљиви, па нека буде и Корнуалија. Нађа га онда, неколико тренутака, посматра, ћутке, увређена, а затим каже да, најзад, увиђа, да, заиста, треба да оде из Лондона, у Америку, тетки. Овако не могу даље живети, али ће он доћи за њом. Доћи ће он за њом, – каже, са сузама у очима.

Причала је, узгред, како је била у болници десет дана. Нека ситница. Рјепнин је ћутао. Није питао, каква је то ситница била? Била је још лепша, него пре, и задовољна. Каткад је чак и звиждукала, иако је то било смешно.

Тих првих дана октобра, Рјепнин је био постао ћутљивији, али би, каткад, увече, изненада, постао говорљив, као пре. Признавао је да се боји, да ће изгубити то место у подруму и причао је да му Пољак Ордински, саветује да треба да покуша, да добије место водича туриста, у аутобусима. Њих воде, у Лондону, од места до места: Парламента, Тауера, Вестминстера, – а после завршавају ноћ у, такозваним „клубовима“, – где има и стриптиза. То се добро плаћа. А он зна језике.

Нађа је, кад је о том била реч, намрштена, ћутала.

Рјепнин је, од неког времена, понављао, да је све узалуд и да ће ова империја издати и Москву, као што је издала и цара, издала Дјеникина, па да би било узалудно, да ма шта покуша, и, ма какву зараду тражи. Нашли би му хлеба, само кад би се вратио у емигрантски Комитет. А то неће и на то неће пристати, никада.

Кад би га жена почела, благо, тихо, да теши, он би, раздражен, понављао, да није само он преварен, иако је имао препоруку Сазонова, – него да су преварени, и други, Руси. Осиромашили су били и Гаљичини, и Оболенски, па и принцеза Багратион. Заборављени су, не само Брусилов, Корнилов, него и флот, и они, који су укрцани са адмиралом Трубрицом пре двадесет и шест година. Флот им је, уосталом, узет, као што се одузима пртљаг. Најгоре, међутим, није ни то. То што су распродали сав накит, то што је она продала и последњи комад брилијаната своје матере, књагиње Мирске, то што он мора да гледа како ради те лутке, ни то није најгоре. Најгоре је што им је ова страшна варош одузела и оно, последње, у животу човека, што је светло у човеку. Вољу. Енглези их теше да је тако морало бити, јер је то воља божија.

Слабо вероватно.

Сигурно је само да живот каквим сада живе, – и он, и хиљаде, и хиљаде, Руса, стотине хиљада, – није живот по њиховој вољи, а није тачно, ни, да је то, била, њихова воља, нити божија воља. Зависе, не од Бога, него баш од људи, од Лондона, из којег нема излаза, – од мајора који се зове „баштован“. Гарднер. Па и од те њене бабушке, графице Панове, – и тог Робинсона, не на неком, пустом острву, него у подруму, сред Лондона. Енглези су им, уосталом, и на Криму, били оставили слободну вољу. Да бирају. Могли су да бирају. Смрт у Одеси, у Керчу, или улазак у немачку, окупаторску, или енглеску, савезничку, шпијунажу. Куда желите, књаз? Имате слободну вољу, бирајте! Пољаци су се поженили у Шкотској. Имали су слободну вољу! Могли су да бирају! И ми Нађа можемо. Можемо у неки дом стараца и старица. Имамо слободну вољу. Тамо ће нам залогаји испадати из уста. Залогаји имају слободну вољу. Тако им је жао. *So sorry*.

Сирота жена онда, све док не заспи, покушава да га умири и утеши. Доказује му, да не може бити, да се, то, са њима ради по некој злој намери, него је то општа беспосленост, сад, у Лондону. Уосталом, теткени ће им, чекови, омогућити, живот, у сваком случају. А кад осети да мужу узалуд говори и да он ћути, очајан, она му, као неком детету, почиње да говори стихове Пушкина и Љермонтова, које он воли, и које јој је читао кад су се, у Атини, били венчали. Уз то и неке стихове једног песника, које он не воли, које он исмева, али које она памти од оца. О некој лампи која догорева,

а са којом догорева и она. Шапуће му у уши, смешно, нежно: „До-
іорју, гоіорју и ја.“

Рјепнин је потресен, сав, тим смешним стиховима, зато, јер је глас Нађин, кад му то говори и шапуће, тако чудан, болан, јадан, као неког, уплаканог, болесног, детета. Уђути. Осећа да га та жена, која је пошла са њим са Црног мора, тако млада, као и та страшна варош око њега, некуд носе, као што море носи бродоломце, после бродолома.

Сећа се онда да руских емиграната има, расутих, свуд, по свету, а ко зна како сад живе? За неке, који су били укрцани, са њима, у Керчу, чак и зна, како се пате, и изумиру. Налазе се и по неким варошима Азије, Кине, Јапана, чија имена памти само из својих школских свезака и географских карата. Шапуће их, каткад, тако, кад му жена заспи, а та имена му се чине, онда, тако чудна и музикална: *Пекинї, Киоѿо, Сеул, Тиенцин*.

Зна да их има, много, већ и упокојених, међу онима, који су стигли до Црног мора, са армијом, која се повлачила, и из Сибира, па замишља и та места, пуна Руса, избеглица. А та имена се љуљају у његовој глави као што се љуљају сурле младих елефаната, играчице јаванске, и алигатори, па их, и он, у себи шапуће и чује: *Манила, Хонолулу, Сурабаја, Синїајур*. Има Руса, било их је, иако изумиру, и одлазе даље, и у Индији, по варошима, чија су имена лепа и религиозна. Сећа се да им је, – док је био у Комитету, – слао, из Лондона, понеку, бедну, помоћ, у новцу. Можда им је тамо, и сада, боље, него њима у Лондону? *Бенарес. Калкуїа. Раијур. Лахор*? Ако ништа друго, имају, тамо, у човеку, бар религију. Овде је све само трговина и чују само обећања. Да, да, свуд по свету има сад, „расељених лица“, Руса. Свуд на границама бившег силног руског царства. И у мухамеданским престоницама, чија су имена, као мирис вртова, одјек ратова, лепота цветова: *Кабул, Исфахан, Баїдаг, Мосул, Дамаск*.

Сва су та имена, у Лондону, постајала утеха за њега као неког путника, који се тамо спрема. А завршавала су се ударцем војничких успомена, као ударцем у неки турски бубањ: *Исїамбул*.

Сва је та имена, тај јункер, сад, мрмљао, у Лондону, по сећању из детињства. Његови другови, и он, желели су да оду у сва та места, па ето, није стигао до њих.

Сећао се како су, ти јункери, шетали, прстом, по тим географским картама, као затвореници по дворишту неких затвора, – пре